

До спеціалізованої вченої ради
Д 35.052.19
Національний університет
«Львівська політехніка»

м. Львів, вул. С. Бандери, 12

Відгук
офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора,
Левченко Катерини Борисівни
на дисертаційне дослідження Легенького Миколи Івановича
на тему «Адміністративно-правові засади формування та реалізації
державної політики у сфері освіти» подане на здобуття наукового
ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 –
адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми.

Організація і забезпечення освіти в цивілізованому суспільстві є без перебільшення рушієм і надійним засобом розвитку і прогресу цього суспільства, що відповідним чином актуалізує державну освітню політику. Функціонування освітньої сфери суспільства на відповідному організаційному та якісно-змістовному рівні забезпечує збереження, відтворення і розвиток національного та суспільного інтелектуального потенціалу і є визначальним фактором, від якого значною мірою залежатиме ефективність та темпи подальшого суспільного розвитку.

Разом з тим, ознакою сучасного етапу розвитку України є загострення проблем, пов'язаних з функціонуванням сфери освіти. Адекватне реагування на глобалізаційні виклики сучасності потребує подальшого посилення інтегрування вітчизняної освітньої системи до європейського та світового просторів за умови відповідного збереження та розвитку вітчизняних досягнень і традицій у цій галузі.

При цьому вирішення певної частини зазначених проблем можливе за умови належного формування державної освітньої політики, і, в тому числі, - розбудови її адміністративно-правових засад.

Адміністративно-правове забезпечення державної освітньої політики автор визначає як визначення та закріплення в нормах адміністративного права основних характеристик цієї політики та окреслення кола правовідносин у сфері освіти, регулювання яких має здійснюватися нормами права – в першу чергу адміністративного, що в цілому і складає загальний зміст поняття адміністративно-правових засад. Відповідно актуальним буде визначення понять, що входять до змісту системи державної освітньої політики, загальна характеристика нормативно-правової бази функціонування галузі в цілому з виокремленням правовідносин, які мають характер адміністративно-правових, визначення структури освітньої галузі та відповідної управлінської системи а також узагальнення процедурно-технологічних та методичних аспектів реалізації попередньо зазначених компонентів з визначенням поміж них таких, які потребують адміністративно-правового регулювання, що в цілому і стало предметом дисертаційного дослідження.

Таким чином, дисертаційне дослідження, здійснене М.І. Легеньким, присвячене актуальній темі, яка обумовлена сучасними потребами адміністративно-правової науки і комплексом теоретико-правового просування та розроблення рекомендацій стосовно адміністративно-правових засад формування, розвитку та реалізації державної освітньої політики, а також відсутністю фундаментальних правових наукових розвідок цієї проблематики в умовах сьогодення.

Ступінь обґрунтованості наукових положень висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації

Ступінь обґрунтованості наукових положень висновків і рекомендацій сформульованих у дисертації обумовлена, передусім, обґрунтованою і логічною архітектонікою дисертації, яка передбачає дослідження як загальнотеоретичних, так і практичних проблем, що безпосередньо впливають на напрямки державної освітньої політики та дозволила охопити предмет дослідження і вибудувати чітку послідовність розкриття

запропонованої наукової проблеми. Суттєвий особистий досвід дисертанта у зазначеній сфері виявляється у глибинному та масштабному розкритті проблем, виявленні правових колізій та прогалин у нормативному регулюванні та визначенні конкретних шляхів їх вирішення через оновлення законодавства та підзаконних нормативно-правих актів.

Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, що поділені на 21 підрозділ, висновків, списку використаних джерел та додатків. Обрана структура дозволила авторові всебічно дослідити предмет дисертаційної роботи, а зацікавленим особам – простежити авторський творчий задум, краще усвідомити зміст, сутність та проблеми, які є предметом дослідження. Винесені на захист положення характеризують роботу як комплексне дисертаційне дослідження, присвячене вивченню питання адміністративно-правових засад формування та реалізації державної політики у сфері освіти.

Аналіз змісту роботи свідчить про те, що дисертація становить наукове, прикладне, самостійне, завершене, аргументоване, комплексне дослідження, що має високий науково-теоретичний та прикладний рівень.

Високий рівень вірогідності та наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження забезпечено використанням значного обсягу літературних джерел, нормативних актів, що складають 607 найменувань, узагальнених практичних матеріалів, відповідних наукових методів. Автор проаналізував значну кількість джерел, в яких відображено різноманітні аспекти вивчення адміністративно-правових засад формування, розвитку та реалізації державної освітньої політики, їх категоріально-змістові та методологічні передумови, особливості адміністративно-правового механізму державного управління освітньою сферою, вектори та напрями удосконалення адміністративно-правового регулювання суспільних відносин у сфері освіти України.

Дисертація відрізняється чіткою логічною структурою. Всі розділи і підрозділи дисертації написані у відповідності до поставленої мети і задач наукового дослідження.

В розділах роботи дисертант проводить детальний аналіз наукових підходів до визначення змісту поняття «адміністративно-правові засади» та «адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері освіти» (с.60), запропонувавши при цьому авторське формулювання зазначених дефініцій, аналізує методологічні проблеми адміністративно-правового дослідження державної політики у сфері освіти (с. 62), узагальнює генезу та стан зазначених досліджень (с.82) та визначаючи адміністративно-правовий механізм формування та реалізації державної політики у сфері освіти (с.197). Цінним науковим надбанням є визначення поняття та змісту правовідносин у сфері формування та реалізації державної освітньої політики (с.210), аналіз особливостей адміністративно-правового забезпечення формування державного замовлення на підготовку фахівців у закладах вищої освіти (с. 226), окреслення теоретичних та практичних засад визначення суб'єктів формування та реалізації державної освітньої політики та їх адміністративно-правового закріплення (с. 250), визначення та вироблення пропозицій щодо напрямків та перспектив удосконалення законотворчого забезпечення регулювання суспільних відносин у сфері освіти (с. 332). На особливу увагу заслуговують досліджені дисертантом правові аспекти інтеграції України в європейський освітній простір (с. 131).

У висновках дисертантом викладаються науково обґрунтовані положення щодо виявлення і дослідження нових ідей та тенденцій розвитку адміністративно-правових засад формування та реалізації державної політики України в галузі освіти а також напрямів удосконалення відповідного адміністративно-правового забезпечення.

Загальний аналіз змісту роботи свідчить про високий рівень наукової підготовки автора та його глибоку обізнаність з теоретичними і практичними проблемами тематики, що досліджувалась. Це відобразилось на змістовності і високому науковому рівні проведеного дослідження і практичному значенні щодо впровадження отриманих результатів в законотворчість, практику діяльності освітньої сфери України та науку адміністративного права.

Отже, основні положення, висновки, рекомендації, які містяться в дисертації достатньою мірою теоретично обґрунтовані. Сам автор продемонстрував високий рівень професійної зрілості та наукової кваліфікації.

Достовірність наукових положень, наукова новизна і практична значущість одержаних результатів.

Достовірність наукових положень дисертації досягнута автором за рахунок комплексного використання необхідної сукупності методів теорії пізнання. В процесі дослідження дисертантом опрацьовано широке коло літературних джерел комплексного та монографічного характеру, автори яких є фахівцями у галузі загальної теорії права, філософії права, адміністративного права і процесу, а також філософії освіти, державного управління, теорії та історії педагогіки, враховано практичний досвід організаційно-правового забезпечення сфери освіти, відповідне законодавство і практика його застосування. Завдяки цьому автор послідовно, системно і конструктивно проаналізував важливі теоретичні питання, що розкривають зміст теми дослідження, визначив методологічне значення різних поглядів вчених на проблеми, які складають предмет дослідження.

Особливої цінності роботі, з цієї точки зору, надала приділена автором значна увага характеристиці сучасного законодавства та підзаконних нормативно-правових актів, які регулюють відносини у сфері освіти а також конкретні пропозиції до їх удосконалення шляхом законотворчої діяльності.

Додаткової наукової ваги дисертаційній роботі додав аналіз статистичних даних та здійсненого дисертантом соціологічного дослідження. З огляду на це, можна констатувати, що достовірність отриманих результатів і обґрунтованість сформульованих пропозицій визначається вірно обраним методологічним підходом до проведеного дослідження, об'ємним та всебічним використанням наукового та емпіричного матеріалу.

Оцінюючи **наукову новизну одержаних результатів**, слід зазначити,

що вона визначається насамперед тим, що в межах єдиного комплексного дослідження зроблена спроба розгляду теоретичних та науково-прикладних проблем, пов'язаних із систематизацією адміністративно-правових засад формування та реалізації державної політики у сфері освіти України.

Заслуговують на увагу проведені в результаті наукового дослідження новизна, наукові положення, запропоновані автором та питання, що набули подальшого розвитку, зокрема:

- обґрунтування значення інтеграції України в Європейській освітній простір для розвитку освітньої сфери держави та визначено відповідність вітчизняного законодавства у сфері освіти завданням щодо здійснення цього процесу;

- визначення сутності та змісту правових засад Болонського процесу, які повною мірою визначають принципи, пріоритети, організаційні та змістовні форми Європейського простору вищої освіти і відіграють роль відповідної бази для його запровадження у країнах-учасниках з метою імплементації відповідних норм у вітчизняне освітнє законодавство та покладення їх в основу нормативно-правового забезпечення вітчизняної освітньої реформи для забезпечення виходу української освіти на рівень європейських та світових стандартів;

- з'ясування стану та генези адміністративно-правового дослідження державної освітньої політики в контексті новітньої освітньої парадигми та впливу глобалізаційних процесів;

- формулювання авторської системи принципів державної політики у сфері освіти, до основних складових якої віднесені принципи освітоцентризму, верховенства права, системності та багатовекторності, справедливості, науковості та послідовності і виокремлено систему векторів державної освітньої політики;

- систематизація суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері освіти з метою їх законодавчого закріплення;

- з'ясування проблем законотворчого забезпечення реформування

освітнянської галузі та окреслення перспектив удосконалення норм чинного законодавства з урахуванням досвіду провідних країн світу.

– доведення тісного взаємозв'язку проблем адміністративно-правового забезпечення інновацій та інноваційних технологій у сфері освіти і їх синергетичний вплив на загальну ефективність запровадження інноваційних технологій на державному рівні.

Варто підтримати здобувача у здійсненні ним аналізу наявних в теорії адміністративного права та процесу основних понять та категорій, а також намаганні розробити узагальнений понятійно-термінологічний інструментарій, який міг би бути використаний для подальшого дослідження питань пов'язаних із регулюванням відносин у сфері освіти України.

Ще однією із сильних сторін дисертації є тісне поєднання практики і теорії. Практичне значення результатів також полягає у тому, що вони дають змогу, спираючись на використані в роботі методологічні підходи оцінити ефективність не лише механізму правового регулювання, але й усього комплексу правовідносин в галузі освіти, виявити недоліки щодо правового регулювання в зазначеній сфері та запропонувати шляхи їх усунення.

Дисертація містить низку інших напрацювань теоретичного та практичного характеру, які є своєчасними і можуть бути використані вченими та практичними працівниками.

Визначаючи теоретичну і практичну цінність зазначеного наукового дослідження М. І. Легенького, позитивно оцінюючи його загалом, маю зазначити, що **окремі положення мають дискусійний характер і потребують глибшого дослідження і обґрунтування**, з-поміж яких можна назвати такі:

1. Автором обґрунтовується необхідність дуального підходу до формування особистості в умовах навчального закладу – і як забезпечення провідних професійних знань, умінь та навичок, і як формування соціалізації

особистості, здатної до самоактуалізації в умовах сучасного суспільства (с. 35). Однак в подальшому зазначена, без сумніву актуальна теза, необхідного розвитку не набула, проблемі адміністративно-правового обґрунтування вищезазначеного дуального підходу наукова увага не приділена.

2. На підставі проведених соціологічних досліджень автор піднімає проблему помітно недостатньої поінформованості студентів щодо новацій в освітньому законодавстві та їх бачення перспектив у оновленні цього законодавства (с. 49). Натомість, було б доречним запропонувати організаційно-правові шляхи вирішення зазначеної проблеми.

3. Подекуди автор відходить від суто наукового стилю викладу матеріалу на користь публіцистичного. Подібні моменти проглядаються, наприклад, у підрозділі 3.2.1 «Особливості адміністративно-правового забезпечення формування державного замовлення на підготовку фахівців у вищих навчальних закладах України».

4. Аналізуючи практику використання в законодавстві України терміну «правові засади» автор цілком обґрунтовано як приклад наводить Закон України «Про Вищу раду правосуддя» (с. 57). Однак, з урахуванням проблематики дослідження, на нашу думку, логічнішим було б звернення до законодавства, що регулює соціальні відносини у сфері освіти.

5. Запропонована автором дефініція «правові інновації» (с. 328) певною мірою кореспондується з поняттям повного циклу публічної політики, яка зараз набуває поширення у законопроектній роботі. І в цьому плані було б доцільним здійснення порівняльного аналізу та співставлення зазначених понять.

6. Потребують більш глибокого опрацювання гендерні питання та

проблеми подолання будь-яких форм та виявів дискримінації в системі освіти, та визначення нормативно-правових шляхів їх вирішення, зокрема через прийняття відповідної Стратегії.

Втім, викладені зауваження мають дискусійний характер і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи та не знижують її достатній науковий рівень.

Відображення результатів дисертаційного дослідження.

Зміст дисертаційного дослідження повною мірою відображений у 38 наукових працях дисертанта, серед яких одноосібна монографія, 24 наукові статі, опублікованих у збірниках праць, визнаних МОН України як фахові, у зарубіжних та вітчизняних виданнях, включених до наукометричних баз даних, а також оприлюднений під час участі автора в роботі 13 наукових конференцій.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Дисертація містить раніше не захищені наукові положення та отримані особисто автором нові науково обґрунтовані результати у сфері адміністративно-правової науки, які у сукупності розв'язують важливу науково-прикладну проблему. Дисертація має відповідну наукову цінність і позитивне значення для подальшого розвитку адміністративного права та адміністративного законодавства. Результати дослідження можуть бути використані у законотворчій діяльності, а також у науково-дослідній роботі та навчальному процесі.

Наукові положення, висновки та рекомендації, сформульовані в роботі, досить повно викладені в опублікованих автором наукових статтях, тезах доповідей на конференціях. Автореферат дисертації відповідає її змістові й повністю відображає основні положення та результати дослідження. Дисертацію й автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Отже, дисертація «Адміністративно-правові засади формування та реалізації державної політики у сфері освіти» відповідає паспорту спеціальності: 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право та «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор – Легенький Микола Іванович заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

Урядовий уповноважений
з питань гендерної політики
доктор юридичних наук, професор

К.Б. Левченко